

Н. М. Пантелєєва,
кандидат технічних наук, доцент, докторант,
Університет банківської справи Національного банку України (м. Київ)

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ

Розглянуто фінансові інновації як фактор інноваційного розвитку фінансового сектора економіки, надано теоретичне узагальнення досліджень зарубіжних і вітчизняних учених щодо сутності фінансових інновацій, сформовано авторську інтерпретацію поняття "фінансова інновація", виявлено економічний зміст, передумови виникнення, характерні ознаки та різновиди фінансових інновацій.

Considered are financial innovations as innovation development factor of financial sector of economy; presented is theoretical general conclusion for researches of foreign and national scientists as to the gist of "financial innovation" meaning; determined are economic contents, origin conditions, characteristics and various types of financial innovations.

*Ключові слова: інновації, фінансові інновації, ринок фінансових інновацій.
Key words: innovations, financial innovations, market of financial innovations.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Виклики XXI ст., їх масштабність і складність зумовили необхідність прийняття багатьма країнами світу довгострокових стратегій розвитку, які визначають інновації рушійною силою динамічного зростання. При цьому реалізація означених стратегій неможлива без формування інноваційної фінансової інфраструктури для стабільного забезпечення національної інноваційної системи фінансовими ресурсами. В інноваційній фінансовій інфраструктурі важливого значення набуває посилення інноваційної спрямованості діяльності банківської системи України.

Покладені на банківські установи на найближчі роки завдання зобов'язують їх бути інноваційними для формування нових джерел фінансування, зміцнення конкурентних переваг фінансових послуг, розширення існуючих і відкриття нових сегментів фінансового ринку тощо. Тому актуальним є вивчення, осмислення та узагальнення теоретико-методологічних засад інноваційних процесів у фінансово-кредитній сфері як основи зміцнення інноваційного потенціалу держави.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

Основні засади теорії інновацій викладено в роботах Й. Шумпетера, Т. Менша, Г. Кларка, К. Фримена, Дж. Ван Дейна, А. Клакнехта, П. Друкера та ін. Ретроспектива показує, що інноваційні процеси у фінансовій сфері перш за все пов'язують з виникненням фінансових інновацій. Сучасний етап розвитку фінансових інновацій безпосередньо означений розвитком великих фінансових центрів розвинутих країн світу в другій половині XX ст. Цей період у світовій фінан-

совій історії називають унікальним завдяки появі значної кількості фінансових інновацій, що, в свою чергу, надало поштовх до проведення емпіричних досліджень, феномену фінансових інновацій. Вже майже півстоліття фінансові інновації знаходяться в полі зору багатьох учених-дослідників сучасності і є предметом чисельних дискусій фінансових експертів та інструментом фахівців-практиків фондового ринку, банківської справи, страхування та соціального забезпечення.

Безумовно, засновниками дослідження фінансових інновацій вважаються представники американської наукової школи, зокрема Нобелівські лауреати Р. Мертон, М. Міллер, У. Ф. Шарп, а також учені та знані економісти П. Туфано, Дж. Фінерті, С. Баттілоссі, Дж. К. Ван Хорн, Дж. Ф. Сінкі, Дж. Маршал, Ф. Мишкін та ін. Так, Міллер М. і Мертон Р. фінансові інновації порівнюють з двигуном економічного зростання та управління фінансовою системою щодо досягнення мети, яка означена ними як "реальна економіка", Дж. К. Ван Хорн — з життєвою кров'ю ефективного ринку капіталу та часткою материкової породи фінансової системи.

Дослідженню процесів глобалізації та їх впливу на національну фінансову і банківську системи, де серед основних факторів розвитку визначаються інновації, приділяють увагу російські вчені — А. Аюпов, Г. Александер, І. Балабанов, О. Зверєв, Л. Кох, В. Крилов, О. Лаврушин, М. Личагін, Я. Міркін, Б. Рубцов, А. Фельдман, Ю. Яковець та ін., а також вітчизняні — О. Барановський, Т. Васильєва, В. Геєць, А. Єпіфанов, С. Єгоричева, С. Козьменко, А. Кузнєцова, О. Лапко, В. Міщенко, Т. Медвідь, О. Мозговий,

А. Мороз, С. Мошенський, Т. Смовженко, В. Семиноженко, О. Сохацька та ін.

Незважаючи на позитивний тренд інноваційних процесів у фінансовій сфері України, у вітчизняній економічній науці не існує концепції фінансових інновацій, яка включала б повний всебічний аналіз суті цієї категорії, що й зумовило актуальність як з наукової, так і практичної точок зору проведення досліджень економічної сутності фінансових інновацій.

Мета статті полягає в узагальненні теоретико-методологічних засад фінансових інновацій, розвиненні уявлення щодо фінансової інновації як економічної категорії в розрізі сутності, умов виникнення, форм прояву, функцій, а також особливостей їх впливу не тільки на національні економіки, але й суспільства в цілому.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Вивчення наукових джерел показало, що поряд з розумінням важливості та необхідності фінансових інновацій досі не вирішена проблема категоріальної визначеності щодо поняття "фінансова інновація". Невизначеність починається з відсутності єдиного трактування поняття "інновація". В економічній літературі інновації розуміють досить широко, як синонім успішного розвитку та нових досягнень соціальної, економічної, управлінської та інших сфер діяльності на основі різноманітних нововведень. Наприклад, словник банківських термінів визначає інновацію просто як "нові досягнення в галузі технології чи управління, призначені для використання в операційній, інвестиційній, фінансовій діяльності підприємства" [1]. Більш обгрунтованим виглядає трактування інновацій, що подане в економічному словнику: "Інновація". 1) нововведення, новинка; 2) втілення нових форм організації праці й управління, що охоплюють не тільки окреме підприємство, а їх сукупність, галузь" [2]. Багатомірність трактування також спостерігається в міжнародних і національних нормативно-законодавчих актах. У Керівництві Фраскати, що розроблено ОЕСР щодо міжнародних стандартів для координації робіт зі збору, обробки й аналізу інформації про науку та інновації, під інновацією розуміється кінцевий результат інноваційної діяльності, втілений у вигляді нового або вдосконаленого продукту, який введений на ринку, нового або вдосконаленого технологічного процесу, який використовується в практичній діяльності або в новому підході до соціальних послуг [3]. В українській офіційній термінології інновації являють собою "новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери" [4; 5].

Плюралізм точок зору багатьох зарубіжних і вітчизняних учених, зокрема І. Балабанова, В. Викулова, П. Завліна, С. Ільєнкової, О. Лапко, С. Покропівного, Р. Фатхутдінова, Л. Федулової та інших, щодо змісту та сутності поняття "інновація" пояснюється метою, мега-, макро- та мікrorівнем об'єкта і предметом обраного напрямку дослідження, а також особливостями галузей інноваційної діяльності.

З 1960 р. учасники фінансових відношень зіткнулися з радикальними змінами в економічному середовищі, на що в своїх роботах вказували С. Баттілоссі [6], Бен Ш. Бернанке [7], М. Міллер [8], Ф. Мишкін [9], С. Мошенський [10] та ін. Вони відмітили наступні залежності змін через відношення "фактор — вплив": підвищення нестабільності валютно-

го курсу, волатильність процентних ставок і темпів інфляції — на рівень попиту на фінансових ринках; запровадження новітніх інформаційних технологій — на параметри пропозиції, на спектр і технології надання послуг, організації обліку й обробки інформації; політика з боку державного регулювання та нагляду, зокрема обмежувальна щодо достатності капіталу кредитних установ і якості активів, а також дерегулювання, зокрема підтримка вторинного іпотечного ринку, зняття обмежень щодо створення мережі філій депозитарних інститутів — на стратегії та методи ведення бізнесу, його прибутковість. Ситуація вимагала від фінансових інституцій розробки та впровадження нововведень, які невдовзі з'явилися, згідно Д. Левелуну, як агресивні, спрямовані на створення нової продукції або інструментів, ураховуючи позиціонування їх на ринку та прагнення отримання прибутку; як відповідь на зростаючі потреби клієнтів через нові методи та технології обслуговування; як захисна реакція на зміни в регулюванні та надгляді, покриття можливих втрат [11]. Усе це означило початок розвитку фінансової інженерії й зумовило виникнення нового напрямку в теорії інновацій, пов'язаного з фінансовими інноваціями.

Як економічна категорія фінансова інновація відображає найбільш загальні та суттєві властивості, ознаки, зв'язки і відношення формування та провадження нововведень у фінансовій сфері.

Фінансовій інновації притаманні такі ознаки: новизна у вигляді одиничної або сукупності змін властивостей форми сутності нововведення, які розроблені вперше або запозичені; прикладна спрямованість, проявом чого є спроможність задовольняти ринковий попит, забезпечувати певний рівень рентабельності; здатність поширення на інші об'єкти (дифузія); соціальна значущість; висока ризикованість, прибутковість або соціальна ефективність для суб'єкта господарювання або суспільства; складність та ін.

Найбільш поширеним у зарубіжній науковій літературі є визначення фінансових інновацій як нових продуктів/послуг/процесів, але воно більш відображає можливу форму прояву сутності, ніж саму сутність і функціональність [12—17]. При цьому знову ж має місце неоднозначність щодо форм сутності. Так, М. В. Личагін, спираючись на результати власного дослідження щодо впровадження фінансових інновацій в світі, представляє фінансові інновації як сукупність трьох взаємопов'язаних підсистем: нові технології фінансових операцій, нові фінансові продукти, в т.ч. інноваційні фінансові інструменти; нові фінансові установи [18].

У російській економічній літературі категорія "фінансова інновація" з'явилась у роботі Б. Г. Федорова та означена як процес створення нових фінансових інструментів, видів операцій і технологічних прийомів з метою зниження ризиків і витрат, отримання прибутку [19, с. 82].

Більшість дослідників пов'язують фінансові інновації з фінансовим ринком і прирівнюють їх до нових фінансових інструментів. Зокрема Сохацька О.М. до інноваційних фінансових інструментів відносить модернізовані або нові фінансові товари та послуги, які передбачають як несподіване застосування відомих ідей, об'єднання існуючих технологій, так і справжні якісні зміни, які призводять до появи революційних управлінських технологій [20, с. 122]. Фельдман А.Б. вважає методологічно доцільним розглядати фінансові інновації як нові продукти-інструменти фінансування та фактично визначає процес створення їх різноманітних видів і форм, зокрема як конструювання, комбінацію, інтеграцію та дифузію [21, с. 8—11].

Розглядаючи інновації в розрізі особливостей конкретного ринку та можливості більш точнішого відокремлення

інноваційних технологій від не інноваційних, Крилов В. С. визначає фінансову інновацію як фінансову технологію, що забезпечує ефективний перерозподіл фінансових ресурсів, прибутковості, ризиків, ліквідності та інформації з метою отримання додаткового прибутку, але яка доки не набула значного поширення в умовах конкретного ринку [22].

На рівні фінансових інституцій як відкритих інноваційних комплексів, результатом інноваційної діяльності поряд з новими продуктами та послугами є нові технології. Технологія — комплекс засобів, методів, операцій, ресурсів. Для фінансової сфери технологія на рівні операційної діяльності та надання послуг відображається через організацію й опис окремих бізнес-процесів, як сукупності процедур або функцій, кожна з яких має чітко визначений алгоритм дій, що складається із послідовності операцій, а також відповідні нормативні та методичні матеріали для забезпечення стандартизації щодо проведення операції, формування продукту, надання послуги.

Технологію можна вважати сполучною ланкою між продуктом і послугою. Наприклад, визначення сутності банківських технологій в широкому розумінні — це технології проведення банківських або допоміжних операцій, у вузькому — організація діяльності банку, що пов'язана з послідовністю здійснення операцій, сукупністю прийомів і методів, за допомогою яких банківські продукти не тільки створюються, але і доводяться до споживача у вигляді певної банківської послуги.

Деякі дослідники до означених вище форм сутності відносять також і операцію. Але, на нашу думку, недоцільно відокремлювати операцію, тому що такі форми, як інструмент, процес і технологія, поглинають її.

Найчастіше серед форм сутностей фінансової інновації зазначають продукт і послугу, які створені фінансовою індустрією для задоволення зростаючих і все більш різноманітних потреб клієнтів [15]. На думку Т. Медвідь фінансова інновація — це новий фінансовий продукт, який є унікальним для вирішення проблемної фінансової ситуації, спрямований на досягнення підвищення економічних показників і зменшення ризиків через більш ефективний перерозподіл фінансових ресурсів і наявність відповідної інформації [23]. Так, банківські інновації як різновид фінансової інновації Кох Л.В. трактує як доведені до клієнтів і прийняті ними нові або кардинально змінені банківські продукти, нові банківські послуги та послуги якісного рівня, надані на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, впроваджені в банківський процес організаційні й інформаційні технології, що дозволяють банку безпосередньо або опосередковано отримувати економічний або соціальний ефект [27]. Яскравим прикладом цього є кредитна картка, яка виникла в 1951 році і є продуктом, за допомогою якого можна отримати послуги, при цьому різні технології (касові, розрахункові, депозитні, кредитні) зумовлюють різні послуги. Сучасні інформаційні та комунікаційні технології постійно змінюють способи надання та якості послуг, наприклад інтернет-банкінг, мобільний банкінг, технології відео-конференції тощо. Це дозволяє вважати послугу також формою сутності фінансової інновації.

Динамічний характер фінансового ринку визначається безперервною появою інновацій, які змінюють його структуру та впливають на розвиток. Реальний масштаб цих процесів характеризує ринок фінансових інновацій, під яким розуміємо ринок, де взаємодіють економічні суб'єкти, які прагнуть забезпечити ефективне управління фінансовими ресурсами та ризиками, пред'являють попит і здійснюють пропозицію інноваційних фінансових продуктів та інстру-

ментів. Сегментація структури ринку фінансових інновацій відповідає структурі фінансового ринку та зумовлена появою нововведення у відповідь на потребу суб'єктів ринку, подальший обіг якого сприяє виникненню нового ринку або нового сегмента існуючого. Підтвердженням цього є структура сучасного фінансового ринку, зокрема, наприклад, виникнення міжнародного грошового ринку, а також поява та розвиток таких сегментів, як ринок деривативів, іпотечний ринок, ринок факторингу, ринок корпоративних облігацій тощо.

Таким чином, цілком доцільним є розширення форм прояву сутності фінансових інновацій (інструмент, процес, інститут) через включення таких форм як продукт, технологія, послуга, ринок.

Сутність економічної категорії проявляється в її функціях. Функції інновації відбивають її призначення у фінансовій системі й економіки держави в цілому, її роль у господарському процесі. За Р. Мертоном, функції фінансових інновацій тісно пов'язані та цілком відповідають основним функціям фінансової системи [12]: кліринг і проведення платежів; об'єднання та розподіл капіталу і грошових потоків для фінансування проектів; розподіл економічних ресурсів у часі, просторі та між галузями; збір, організація та передача інформації, необхідної для прийняття рішень; пошук шляхів зменшення невизначеності та ризику; вирішення проблем асиметричності інформації та стимулювання діяльності, що виникають при укладанні фінансових контрактів.

Функції фінансових інновацій на рівні господарського процесу характеризуються спрямованістю на підвищення економічних показників, підвищення прибутків, скорочення витрат, зменшення ризиків, зміни вартості, доступності й ефективності перерозподілу фінансових ресурсів тощо.

З точки зору здатності до розвитку, фінансові інновації постійно еволюціонують під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, де проявляється їх нелінійний характер, властивість до адаптації та самоорганізації.

Саме причинну зумовленість розвитку фінансових інновацій можна відстежити через символічну формулу Дж. Сінкі-мл (1998 р.) [16, с. 8—13]: ТОРКА + Розумна самокорисливість => Фінансова інновація, де умовно об'єднані в ТОРКА (Т — технологія, О — ослаблення регулювання; Р — процентний ризик; К — конкуренція за клієнтів; А — адекватність капіталу).

Проте, в подальшому Дж. Сінкі-мл. (2007 р.), враховуючи мінливість фінансового середовища, глобалізаційні процеси, змінює пріоритети та вніс нове трактування в сукупність факторів, означив їх як ФОКУС (Ф — фінансова та операційна прозорість, О — оволодіння інформаційними технологіями; К — капітал та його адекватність; У — успішність конкурентної боротьби за клієнтів; С — ступінь ризику) [17, с. 13—16].

Різнорозмірність фінансових інновацій зумовила відмінність у їх трактуванні як економічної категорії, через уточнення прояву властивостей в системі економічних відношень. Але поряд з цим вони завжди виконують відтворювальну, інвестиційну та стимулюючу функції. Підтвердження цього можна знайти при розгляді таких економічних категорій, як кредит, депозит, цінні папери, іпотека, лізинг, венчурний капітал тощо.

Балабанов І. Т. розглянув фінансову інновацію як ринковий товар і визначив її особливі ознаки як самостійної економічної категорії [25, с. 32—34]: обов'язковість продажу як нового фінансового продукту на ринку фінансових інновацій; обов'язковість реалізації на ринку або у діяльності суб'єкта господарювання; функціональна залежність

від часу; наявність одиничного або масового попиту, функціонування як лімітованого і не лімітованого продукту, існування у формі майна та майнових прав.

Ознака змінності фінансової інновації у часі відображається в життєвому циклі інновації, під яким розуміють певний період часу, протягом якого форми її сутності мають активну життєву силу та приносять певний прибуток або іншу реальну вигоду. Життєвий цикл є основою механізму аналізу, планування та організації інноваційного процесу. Форма сутності фінансових інновацій впливає на загальну тривалість і тривалість кожної стадії життєвого циклу. Для багатьох фінансових інновацій базовими стадіями життєвого циклу є розробка, реалізація на ринку, стабілізація ринку, падіння ринку. Найчастіше життєвий цикл розглядається у двомірному вимірі: обсяг продажу — час; інвестиції — час; ефективність — витрати. Для фінансових інновацій, на нашу думку, поряд з факторами інвестицій та часу в життєвому циклі слід урахувувати також фактор ризику, враховуючи те, що перша стадія циклу завжди високоризикова, за якою настає стадія стабільної реалізації, а потім поширення та перетворення в традиційний продукт, де відповідно зменшуються ризики (рис. 1).

Таким чином, усвідомлення причини виникнення, функцій та факторів розвитку дозволяють охарактеризувати різновиди фінансових інновацій і побудувати їх типологію. Питання класифікації інновацій достатньо глибоко досліджені та надаються з різним ступенем і повнотою деталізації. Базовою вважається класифікація Й. Шумпетера, де виділяються продуктові, процесні, сервісні, маркетингові та управлінські інновації. Оскільки інновація є комплексним, багатогранним науковим поняттям, базова класифікація в подальшому була значно розширена за рахунок вторинних ознак, серед яких: рівень новизни, масштаб, характер результату та сфера застосування, темп здійснення інновації, механізм здійснення, фаза та особливості інноваційного процесу, вид ефекту та ін.

Найбільш відомою є типологія фінансових інновацій Дж. Фіннерті (список Фіннерті), який провів їх угруповання на: фінансові інструменти споживчого типу, цінні папери, фінансові процеси, фінансові стратегії та рішення. Дана типологія показує, що найбільш широко представлені інновації, спрямовані на зниження операційних витрат, перерозподіл ризиків, процентні ставки та запровадження можливостей новітніх технологій [26].

Ураховуючи, що більшість інновацій впроваджено на міжнародному ринку для національних банківських систем актуальним є вивчення особливостей, позитивних ефектів і можливих негативних наслідків їх дифузії. Вагомий внесок у теорію дифузії інновацій зроблено Е. Роджерсом, який у визначенні поняття дифузії як процесу, "під час якого інновація поширюється через певні канали з плином часу серед членів соціальної системи" [27, с. 30], ідентифікує чотири основних елементи — інновацію, канали комунікації, час та соціальну систему, кожен з яких або сукупність яких визначають і характеризують особливості цього процесу, відрізняють моделі дифузії інноваційних процесів щодо кількості прийняття та рівня проникнення інновацій. На жаль, кількість досліджень дифузії фінансових інновацій незначна (дифузії банкоматів, облігацій зі спекулятивним курсом (NIFs), кредитного скорінгу для малого бізнесу, інтернет-банкінгу), тому на даний час цілком доречним є аналіз цього процесу з урахуванням національних особливостей, а також у площині теорії самоорганізації соціальних і мережевих комунікаційних структур.

Подібно будь-якому складному економічному явищу

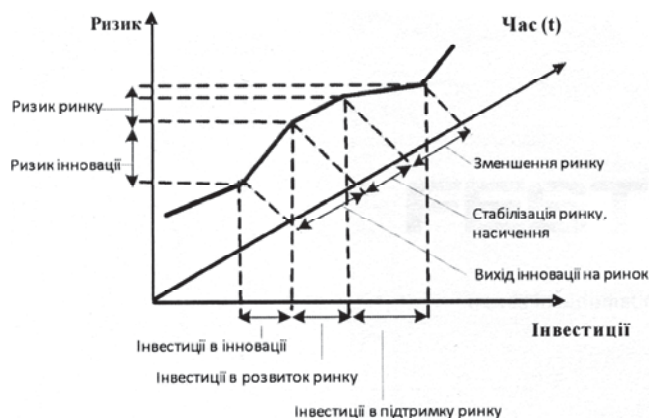

Рис. 1. Життєвий цикл фінансової інновації в трьох вимірах (інвестиції, ризики та час)

ставлення до ефектів фінансових інновацій не є однозначним. Поряд з розумінням позитивних ефектів окремі дослідники вважають фінансові інновації дестабілізуючим фактором, який проковує потрясіння в економіці [28], інші стверджують, що фінансові інновації є ефективним інструментом для подолання наслідків кризових явищ і динамічного економічного зростання. Фінансові інновації пов'язують з двома традиційними соціальними благами — страхування та управління ризиками, отримання учасниками економічних відношень точної інформації про ціни. Аналіз агрегованої дії фінансових інновацій на зростання добробуту суспільства доцільно проводити через динаміку повноти ринків і ряд непрямих чинників, що впливають на скорочення ризиків падіння прибутків домогосподарств не через самі фінансові інновації, а за допомогою інших механізмів, запущених тією або іншою фінансовою інновацією [29].

Іншим дискусійним питанням є подвійна природа регулювання. Процес регулювання можна характеризувати життєвим циклом фінансових інновацій. Прийняття регламентуючої норми стимулює появу інновації як реакції на її недосконалість та/або результат пошуку нових можливостей отримання прибутку в обхід нормативним обмеженням. Активний етап життєвого циклу інновації припадає на період перевірки її відповідності до регламенту. Введення поправок до регламенту можна вважати наслідком закінчення активної фази інновації за показником максимальної прибутковості та стимулом для розробки нової. Таким чином, запускається новий виток інноваційної спіралі. Найчастіше регулювання є реакцією на наслідки від інновацій. Відсутність випереджального регулювання пояснюється складністю регулювання фінансової системи взагалі й особливістю динамічної природи інновацій, яка проявляється в двох взаємопов'язаних особливостях — динаміці інноваційної спіралі та динаміці використання в часі. Розуміння існуючого дисбалансу між фінансовими інноваціями та регулюванням висуває за необхідне впровадження системного моніторингу появи та дифузії нововведень, прийняття відповідних нових та/або доповнень до чинних нормативних актів на міжнародному та національному рівнях.

ВИСНОВКИ

Фінансові інновації все більше стають домінуючим фактором інноваційного розвитку національних економік. Операційна значна кількість зарубіжної та вітчизняної літератури показало відсутність єдиного підходу щодо визначення поняття "фінансова інновація" та дозволило сформу-

лювати авторську інтерпретацію визначення фінансової інновації як результат творчого пошуку нового підходу до вирішення проблеми у фінансовій галузі, який реалізується шляхом створення та дифузії нових фінансових продуктів, інструментів, технологій, процесів, інститутів, орієнтованих на ефективне управління фінансовими ресурсами та ризиками з метою забезпечення розвитку, конкурентоспроможності та фінансової стійкості в умовах мінливості економічного середовища, невизначеності й інформаційної асиметрії.

Вивчення різноманітних методологічних підходів зарубіжних і вітчизняних учених надало можливість до переліку форм прояву сутності фінансових інновацій (інструмент, процес, інститут) додати нові фінансові продукти, нові фінансові послуги, нову фінансову технологію, нові фінансові ринки. Встановлено, що фінансовим інноваціям властиві відтворювальна, інвестиційна та стимулююча функції.

Головною характеристикою фінансових інновацій є збільшення потенціалу фінансових систем щодо розподілу ризиків скорочення прибутків економічних суб'єктів у просторі та часі. До позитивних ефектів фінансових інновацій слід віднести: підвищення стійкості економічного зростання та гнучкості фінансової структури; поліпшення розподілу фінансових ресурсів; зменшення вартості фінансового посередництва; розширення можливостей для оцінки ризику та захисту від нього тощо.

Таким чином, розвиток теоретико-методологічних заasad фінансових інновацій сприятиме формуванню інноваційної фінансової інфраструктури, дозволить забезпечити успішне управління макроекономічними процесами на рівні національних економік і їх підсистем, а також створенню бази для подальших прикладних досліджень.

Література:

1. Загородній А.Г. Словник банківських термінів. Банківська справа: Термінологічний словник. / А.Г. Загородній, О.М. Сліпущко, Г.Л. Вознюк., Т.С. Смовженко — К.: Видавництво "Аконіт", 2000. — 608 с.
2. Осовська Г.В. Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юркевич, Й.С. Завадський — К.: Кондор, 2009. — 360 с.
3. Ильенкова С.Д. Инновационный менеджмент: Учебник для вузов / С.Д. Ильенкова. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. — 335 с.
4. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 4.07.2002 №40-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
5. Федеральний портал з наукової та інноваційної діяльності (Росія) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.sci-innov.ru/law/base_terms/#08
6. Battilossi S. Financial innovation and the golden ages of international banking: 1890-1931 and 1958-81 / S. Battilossi // *Financial History Review*. — 2000. — №7. — P. 141—175.
7. Бен Бернанке Финансовые инновации и защита прав потребителей [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.federalreserve.gov/>
8. Miller M.H. Financial innovation: The last twenty years and the next / M.H. Miller // *Journal of Financial and Quantitative Analysis*. — 1986. — № 21(4). — P. 459—471.
9. Мишкин Ф.С. Экономическая теория денег, банковского дела и финансовых рынков / Ф.С. Мишкин. — 7-е изд. — М.: Вильямс, 2008. — 880 с.
10. Мошенський С.З. Зростання нестабільності фінансової архітектури глобального ринку цінних паперів у другій половині ХХ — на початку ХХІ ст. / С.З. Мошенський // *ВІСНИК ЖДТУ*. — 2010. — № 2 (52). — С.355—358; Мошенський С.З. Виникнення ринку цінних паперів у ХІІ-ХVІІІ ст.: інновації та закономірності розвитку / С.З. Мошенський // *ВІСНИК ЖДТУ*. — 2010. — № 3(53). — С. 333—336.
11. Llewellyn D. Financial Innovation: A Basic Analysis / D. Llewellyn // *Financial Innovation*, ed. by H. Cavanna. — Routledge, London. — 1992.
12. Merton R.C. Financial innovation and economic performance / R.C. Merton // *Journal of Applied Corporate Finance*, 1992. — 4(4).
13. Van Horne, J.C. Of financial innovations and excesses / J.C. Van Horne // *Journal of Finance*, 1985. — P. 621—631.
14. Tufano P. Financial Innovation / P. Tufano // *Handbook of the Economics of Finance (Volume 1a: Corporate Finance)*. — Elsevier, Amsterdam, 2003. — P. 307—336.
15. Yuan K. Chou Financial Innovations and Technological Innovations as Twin Engines of Economic Growth / Yuan K. Chou, Martin S. Chin. // *University of Melbourne*. — 2004. — January 9.
16. Дж. Синки мл. Управление финансами в коммерческих банках. пер. с англ. 4-го переработанного изд. / Под ред. Р. Я. Левиты, Б. С. Пинскера. — М.: Catallaxy, 1994. — 820 с.
17. Дж. Синки, мл. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг: пер. с англ. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. — 1018 с.
18. Финансовые инновации: Зарубежный опыт / Лычагин М.В., Скотт-Квинн Б., Суслов В.И. и др.; Отв. ред. В.И. Суслов, М.В. Лычагин; НГУ МО РФ. — Новосибирск: Наука. Сиб. отд-е, 1997. — 160 с.
19. Федоров Б.Г. Англо-русский словарь валютно-кредитных терминов. — М.: Фнансы и статистика, 1992. — 240 с.
20. Фінансовий інжиніринг: навчальний посібник / За ред. О.М. Сохацької. — К.: Кондор, 2011. — 660 с.
21. Фельдман А.Б. Производные финансовые и товарные инструменты / А.Б. Фельдман. — М.: Финансы и статистика, 2003. — 240 с.
22. Крылов В.С. Инновации на финансовых рынках: факторы возникновения и развития // *Труд и социальные отношения*, спецвыпуск "Соискатель". — №1. — 2007.
23. Медвідь Т. Фінансові інновації банків: зворотній бік медалі / Т. Медвідь // *Вісник НБУ*. — 2009. — № 5. — С. 52—56.
24. Кох Л.В. Эффективность инновационной деятельности банка: теория и методология: монография. — СПб.: Изд-во Политех. ун-та, 2008. — 194 с.
25. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент. / И. Т. Балабанов. — СПб.: Питер, 2001. — 208 с.
26. Finnerty, John. An Overview of Corporate Securities Innovation / *Journal of Applied Corporate Finance*. — Volume 4, Winter 1992. — P. 23—39.
27. Роджерс Е.М. Дифузія інновацій Пер. з англ. Василя Старка. — Видавничий дім "Кієво-Могилянська академія", 2009. — 590 с.
28. Лебедев А.В. Финансовые инновации как фактор возможной дестабилизации экономики: теория Хаймана Мински [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.maxref.ru/referat_337_652.html
29. Лебедев А.В. Воздействие финансовых инноваций на общественное благосостояние: классификация эффектов. / А.В. Лебедев // *Вестник Финансовой академии*. — 2005. — № 3 (35). — С. 90—102.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2011 р.